

Civilno društvo

Pravno, institucionalno i finansijsko okruženje u kojem civilno društvo funkcioniše je unaprijeđeno, prvenstveno pravila o finansiranju nevladinih organizacija (NVO) iz državnog budžeta. Uloga civilnog društva u kreiranju, sprovođenju i nadgledanju javnih politika je prepoznata i promovisana. Ipak, stvarna uključenost organizacija civilnog društva (OCD) u proces kreiranja politika nije dovoljno osigurana u praksi. Sve restriktivniji pristup slobodnom pristupu informacijama i dalje zabrinjava.

Osnaženo civilno društvo ključna je komponenta svakog demokratskog sistema i državne institucije bi trebalo da ga prepoznaju i tretiraju kao takvu.

Uspostavljen je cjelokupni pravni i institucionalni okvir za slobodu izražavanja, udruživanja i okupljanja. Zakon o nevladinim organizacijama, izmijenjen i dopunjen 2017. godine, i njegovo sekundarno zakonodavstvo, kojim su definisani standardizovani i transparentniji mehanizmi državnog finansiranja, počeo se sprovoditi. Međutim, kapacitet pokretanja i rukovanja šemama bespovratnih sredstava (grant šemama) još uvijek treba poboljšati, a kapaciteti se razlikuju među ministarstvima. U aprilu 2020. godine Ministarstvo javne uprave pokrenulo je javne konsultacije kako bi se procijenila implementacija zakona i osnovalo je radnu grupu u kojoj su trećina članova predstavnici nevladinih organizacija.

Zakon o volontiranju tek treba usvojiti. Preduzeti su daljnji koraci za poboljšanje dijaloga o saradnji između javnih institucija i civilnog društva. Savjet za saradnju nevladinih organizacija i državnih organa, tijelo koje se sastoji od jednakog broja državnih službenika i predstavnika OCD-a, intenziviralo je svoj rad 2019. godine. Međutim, još uvijek mu nedostaje vidljivost i doseg do lokalnih OCD-a u udaljenijim područjima. Strategija za razvoj nevladinih organizacija nastavila se sprovoditi. U pripremi je konačna evaluacija strategije 2018-2020. Pokrenut je postupak izrade nove Strategije za nevladine organizacije za period 2021 - 2023, uz učešće predstavnika civilnog društva u odgovarajućoj radnoj grupi.

Civilno društvo i dalje je aktivno uključeno u proces pristupanja, uključujući i različite radne grupe o pregovaračkim poglavljima. Njegova uloga u procesu pristupanja prepoznata je i promovisana na političkom nivou. Međutim, u mnogim slučajevima učešće nevladinih organizacija u radnim grupama ostaje formalnost; nedostatak pravovremenih informacija, uključivanja i otvorenosti za njihove preporuke sprečava ih da utiču na proces donošenja odluka. U februaru 2020. godine premijer je pokrenuo niz konsultacija sa civilnim sektorom, medijima i političkim akterima o pitanjima od ključnog značaja za proces pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Inicijativa nastavljena je u maju 2020. nakon što je privremeno pauzirana u martu 2020. zbog izbijanja korona virusa.

Količina podataka koje javne ustanove klasifikuju i kriju od javnosti raste, u praksi ograničavajući pristup OCD-a i javnosti ključnim političkim odlukama. Ovom problemu treba se pristupiti prioritarno, uključujući reviziju pravnog okvira, kako bi se osiguralo da civilno društvo ima istinski nadzor u ključnim političkim područjima. Savjetovanja o nacrtu zakona o slobodnom pristupu informacijama privremeno su obustavljena na zahtjev civilnog društva tokom pandemije korona virusa.

Kontroverzna otpuštanja istaknutih predstavnika nevladinih organizacija iz ključnih državnih institucija i regulatornih tijela u 2018. godini smatrana su nezakonitima prema sudskim odlukama donesenim tokom

2019. godine. Bez obzira na ove sudske odluke, od kojih su neke konačne, članstvo predstavnika nevladinih organizacija u pomenutim tijelima nije obnovljeno.

Pravila za javno finansiranje organizacija civilnog društva osiguravaju da najmanje 0,5% državnog budžeta bude dodijeljeno civilnom društvu. U 2019. godini ovaj je budžet iznosio 3,7 miliona eua (u poređenju sa 4 miliona eura u 2020.). Iako je cjelokupni postupak posljednjih godina postao transparentniji zapošljavanjem eksternih evaluatora, zabrinutost oko postupka ocjenjivanja i dalje postoji.

Transparentnost državnog finansiranja poboljšana je uspostavljanjem mrežne baze podataka o projektima OCD-a koji su dobili državna sredstva od 2009. godine. OCD takođe mogu pristupiti fondovima na lokalnom nivou prema Zakonu o lokalnim samoupravama, ali većini opština nedostaju transparentne procedure.